

stitucích pojatých do Codexu provedeny podobné změny a to již při prvé jeho redakci. § 1 c. Summa rei publicae se zmiňuje o odstranění rozporů a rozhodnutí podobných, která ponechána jen k vyličení historického vývoje některých ustanovení. V Codexu repetitae praelectionis, jehož potřebu vyvolalo zejména zmíněných 50 decisiones, měli kompilatoři opět zbytečně odstraniti a nedostávající se doplniti tak, aby nebylo podobných ani odporujících si ustanovení.²⁶⁾

Cíl, dáti světu²⁷⁾ vskutku zákoník, sleduje Justinian ještě jiným způsobem. Celý obsah všech tří částí CJC, nejen kompilatory pořázené změny a snad texty úplně nové, nýbrž i předpisy staré mají platiti z jediné autority císařského zákonodárce, jako jeho projev.²⁸⁾ Jmenovitě Digesta, složená ze spisů právníků, měla býti úplně novým dílem.²⁹⁾

4. Má tedy právní historie v CJC jednak zákoník císaře Justiniana, obsahující předpisy právní 6. stol. po Kr., ale zároveň téměř jedinou a nesmírně bohatou studnici pro poznání vývoje římského práva od jeho počátků až po Justiniana. Než rozhodnutí starých právníků a starší konstituce císařské nejsou do CJC pojaty beze změny, nýbrž jsou přizpůsobeny právním poměrům stol. 6. Císař Justinian naznačil ve svých konstitucích některé způsoby těchto změn pokud byly teprve dílem kompilatorů. Jsou to jejich nejzákladnější typy: škrty³⁰⁾ odstranění ustanovení nepraktických, odstranění odlišného mínění jiného právníka, změny či nahrazení textů starých novými³¹⁾ nahrazení předpisu (či institutu) starého předpisem (institutem) novým a vsuvky³²⁾ (vyličení historického vývoje tím, že k předpisu starému dodán nový). Moderní věda romanistická nazývá tyto změny interpolacemi a snaží se: 1. odkrýti i tyto změny a zároveň pokud možná restaurovati původní podobu dotyčného předpisu a 2. stanoviti důvody, které vedly k přijetí onoho novějšího předpisu.

Úměrnost plnění v obligacích.

K. K o u k a l (Brno).

(Dokončení.)

Code civil přejal *laesio enormis*, jak již bylo řečeno, v rozsahu velmi omezeném. Čl. 1118 C. c. prohlašuje výslovně, že ochrana před zkrácením přes polovinu ceny není generálním ustanovením, nýbrž vztahuje se jen na některá právní jednání, resp. některé druhy osob (nedospělé, srov. o tom čl. 1304 a n.). Pokud se týče osob dospělých, prohlašuje tuto zásadu znovu výslovně čl. 1313.

²⁶⁾ Cordi nobis § 4.

²⁷⁾ Tanta § 12.

²⁸⁾ Tanta § 10: »unquē omnibus auctoritate indulta, ut quidquid ibi scriptum est, hoc nostrum appareat et ex nostra voluntate compositum.« Srv. dále Deo auct. § 6: »... et a nostro divino... ore profusa...«

²⁹⁾ Deo auct. § 7: »ut hoc videatur esse verum et optimum et quasi ab initio scriptum.«

³⁰⁾ Haec quae nec. § 2; Summa rei publ. § 1; Deo auct. § 4, 8; Tanta § 10; Cordi nobis § 3.

³¹⁾ Deo auct. § 7.

³²⁾ Imperatoriam § 5, Tanta § 11.

Nepřihlížíme-li k ustanovením v právu dědickém (k čl. 887 a n.), vedeným jiným duchem, zbývá ochrana před *laesio enormis* omezena toliko na smlouvu trhovou (čl. 1674 a n.). I směna, mateřské to právní jednání smlouvy trhové, je vyňata z ochrany pro *laesio enormis*, jak ustanovuje výslovně čl. 1706 C. c. Také při smlouvě trhové jest místo, vyhražené ochraně před zkrácením, valně zúženo. Ochrana před zkrácením má místo toliko při prodeji nemovitosti, chráněn je toliko prodávač, nikoli kupec (tak čl. 1683 stanoví výslovně), byl-li poškozen o více než $\frac{7}{12}$ skutečné ceny nemovitosti, neuplynuly-li od uzavření smlouvy 2 roky, nezfekl-li se práva smlouvu z této příčiny naříkati nebo nedaroval-li kupci rozdíl cen, nebo konečně nebyl-li prodej proveden při dražbě. Zdali je poškození tak veliké, jak vyžaduje zákon, určují 3 znalci. Kupec má volbu mezi vrácením v předešlý stav nebo doplacením rozdílu. Totéž právo má i třetí držitel.

U srovnání s předpisy *Code civil* jest ochrana před poškozením přes polovinu ceny v té míře, jak ji zná rakouský obč. zákoník, daleko širší. Výhodou jest zejména, že jest generálním prostředkem ochrany pro všechny smlouvy úplatné (§ 934). Rakouský právní řád držel se původní římské hranice poškození: jedna polovina skutečné «obecné» ceny věci. Výjimky, kdy ochrana tato místa nemá, uvádí jednak § 935, jednak různá ustanovení při speciálních právních jednáních, tak § 1268 o smlouvách odvážných, § 1386 o narovnání, čl. 286 obč. zák., naopak zase § 4. zák. ze dne 27. dubna 1896, č. 70 říš. zák. o splátkových obchodech). Ke všem těmto ustanovením pojí se tolik zajímavých divergencí mínění a výkladů, že vyžadují monografického pojednání a vymykají se z rámce této přehledné studie.

Československá osnova revidovaného občanského zákoníka drží se v podstatě ustanovení rakouského obč. zákoníka, řešíc jen de lege lata některé spory, došud jen literaturou projednávané nebo i praxí stálým způsobem rozhodované.

Mezi právními řády zvláštní místo i v otázce ochrany před zkrácením zaujímá Anglie. Tam soudcové, podporováni svým vysokým postavením, podobným vlivu praetorů římského práva, ve shodě s hlubokým náboženským cítěním veřejného mínění přivedli k platnosti ochranu před enormním zkrácením v úplatných smlouvách.

III. Oba právní řády zachovavši objektivní měřítko k posuzování rozdílů mezi plněními, staly se předmětem snah, směřujících k zavedení subjektivního, nepevného a pružného oceňování, prováděného soudcem.

Tak při čsl. revisi občanského zákoníka žádal Dr. B. Klineberger, aby příští československé občanské právo opustilo rakouský systém dvojího měřítko, jednoho objektivního, ale příliš vysokého a pevného (zkrácení přes polovinu ceny, § 934 o. z. o.), druhého subjektivního, pohyblivého a nízkého, ale spojeného s důkazem viny na straně profitujícího smluvníka (§ 879 č. 4.), a spojilo oba paragrafy v jediný tohoto asi znění: »Využije-li kdo tísně druhého způsobem, že za to, co mu dá nebo dáti se zaváže, si nechá od něho nebo třetího dáti nebo slíbiti úhradu, jejíž hodnota proti hodnotě jím dané jest nápadně přemrštěna, jest poškozený oprávněn žádati, aby smlouva byla zrušena a navrácen předešlý stav« atd. Předpokládáme-li, že by

výrazu »využití tísňe« byl dán výklad co možná široký, byla by úprava problému, o němž nám jde, uzákoněním tohoto návrhu podmíněná, asi tatáž jako v právním řádu německém a švýcarském. Avšak Dr. Klineberger směřuje dále. Ve svém článku v České Advokacii (listopad 1922) přechází k návrhu asi tohoto znění: »Využívá-li kdo úplatné smlouvy na škodu druhého tím, že...« atd. Přijetím tohoto návrhu byl by československý řád první, který by zavedl úměrnost plnění smluvních bez ohledu na subjektivní stav poškozeného.

Také ve Francii nevyhovuje stav dosavadní ochrany před zkrácením při úplatných smlouvách a tak byl již v červenci 1920 podán ve sněmovně návrh pp. Guibala a Dupina na reformu příslušných ustanovení Code civil asi tohoto obsahu: Zkrácení jest důvodem ke zrušení smlouvy, je-li neúměrnost závazků enormní a způsobena vykořistěním tísňe, lehkomyšlnosti nebo nezkušenosti poškozeného. Zvyk, panující v oboru určitého právního jednání (tak na př. aplikace sweating-systemu při různých odvětvích průmyslových), neospravedlňuje zkracování. Nárok je uplatniti v 5 letech od uzavření smlouvy, která může býti zachována v platnosti zmenšením závazku smluvníka poškozeného nebo zvýšením plnění strany profitující. O tomto návrhu na přání Strážce pečeti (Le Garde de sceaux) jednala Société d'Etudes Législatives, jejíž zpravodaj prof. R. Demogue zpracoval nový návrh v tomto směru, který se od původního značně liší. V podstatě prof. Demogue navrhuje, aby ochrana před zkrácením vztahovala se pouze na ty případy, kdy zkrácení přes polovinu ceny bylo zaviněno vykořistěním potřeb, tísňe, lehkomyšlnosti nebo nezkušenosti poškozeného. Žaloba je časově omezena na 2 roky po uzavření smlouvy. Kromě některých vedlejších ustanovení liší se ještě tento návrh od námětu, podaného ve francouzské sněmovně, tím, že se vztahuje na zkrácení při dělení pozůstalosti (partage, art. 887 et s. du C. c.).

Z uvedeného jest patrné: I ve Francii převládají proudy, požadující zavedení účinnější ochrany před zkrácením v úplatných smlouvách jako pravidla obecného. Avšak směřuje-li návrh pp. Guibala a Dupina k zavedení odhadování subjektivního a pružného tak jak je tomu v Německu a Švýcarsku, zachovává návrh prof. Demogue-a objektivní měřítko římské. Ovšem je nutno konstatovati, že návrh prof. Demogue-a uplatňuje obě nevýhody, do nichž si bylo na př. při čl. revisi obč. zák. stěžováno: podržuje vysokou hranici objektivní a nad to požaduje důkaz viny, resp. určitého subjektivního stavu na straně jednoho smluvníka. Tím má býti chráněna bezpečnost právního styku.

Trestní ochrana zájmů průmyslových v trestním právu XIX. a XX. stol.

B. M i c h a l í k (Brno).

I.

Koloběh hospodářského života, v němž potřeba vyvolává produkci, jejíž výrobky pak směnou dostanou se k spotřebiteli, nerušený rozvoj